

La formació de tècnics de museus

Eduard Carbonell

LA SEPARACIÓ que es produeix entre les carreres universitàries, siguin de continguts tècnics o d'humanitats, i les necessitats que presenta el patrimoni cultural és clara i manifesta. Aquesta separació es dona fonamentalment a les carreres de lletres, que formen persones que, pels seus estudis, el paper que poden tenir a la societat està circumscrit a l'ensenyança i a la recerca. El cas és clar en l'especialitat d'història de l'art.

Però des de tots els camps del patrimoni cultural (patrimoni bibliogràfic i documental, arqueològic, béns mobles o immobles) es manifesten unes necessitats a les quals els responsables forçosament han de donar resposta. Aleshores, les universitats programen postgraus o cursos de tercer cicle per formar els llicenciats perquè siguin capaços de donar solucions als problemes que ens planteja el patrimoni cultural, que entre altres coses ens defineix com a país i conforma la nostra història.

Entrant en el camp dels béns mobles dels museus, veiem com aquests poden ser de ciència, d'art, de cinema, etc., i la formació de tècnics de museus cal programar-la després de la llicenciatura, que convindria que respongués a la matèria o matèries que defineixen el museu. Però els museus tenen diferents dimensions: hi ha museus petits i grans, d'acord amb les col·leccions que conserven, estudien i difonen. La diferent dimensió dels museus requerirà, d'acord amb la realitat social i econòmica, un nombre de personal determinat i, d'acord amb això, un major o menor grau d'especialització en les funcions que desenvolupa

Joan Riuet

Seminari sobre Conservació
i gestió del patrimoni
des dels museus,
Universitat de Girona,
1995.

el museu. Així, les tasques essencials d'un museu que cal traduir en personal que les desenvolupi són la conservació, la restauració, la documentació i la difusió. Al marge d'aquestes funcions tècniques, l'altra àrea fonamental per al funcionament del museu és l'administrativa: recursos econòmics i recursos humans, seguretat i manteniment.

Funcions eminentment diverses que caldrà assumir o diferenciar segons les possibilitats i les dimensions del museu, però que requeriran uns estudis especialitzats i l'aparició de nous perfils professionals d'abast diferenciat. La figura del gestor del patrimoni, i en el nostre cas del patrimoni moble del museu, és diferent de la del conservador i de la del restaurador, i en el cas dels museus sol coincidir amb la del director, sigui quina sigui la dimensió del centre.

El restaurador queda ja definit amb millor o pitjor fortuna en les carreres de belles arts i en formació professional; el conservador d'una matèria determinada sol procedir d'una carrera universitària que li dóna una base àmplia, però no suficient per desenvolupar el paper que li correspon en un museu (tenir la responsabilitat de les col·leccions, siguin d'arqueologia, de ciències o bé d'art, per exemple). Base no suficient, perquè una llicenciatura dóna el coneixement de l'obra, i caldrà cobrir amb ensenyaments complementaris les altres funcions que hem definit al principi com a pròpies d'un museu.

Enumerarem les matèries que al nostre entendre requereixen el funcionament d'un museu i que, com hem dit, dependrà de les dimensions del museu i del personal de què disposi que s'assumeixin en part o bé d'una manera global. En un museu petit les funcions de conservació i gestió són sovint assumides pel director, com també les de difusió. Sempre queda la restauració per a altres tècnics especialitzats. En museus de dimensions àmplies l'especificitat de funcions és necessària, malgrat que sovint, en el nostre país, la història ens ha portat a personal polivalent que cal que s'especialitzi.

Esmentarem les matèries necessàries per a la formació del personal que ha de portar un museu endavant; matèries que no apareixen en cap de les carreres universitàries i l'ensenyament de les quals es dóna en diversos postgraus que les universitats i els col·legis professionals solen organitzar per pal·liar-ne la manca. Però serà necessari reglar i oficialitzar aquests ensenyaments.

Hi ha un seguit de matèries de caràcter instrumental ampli que qualsevol persona que s'ocupi del patrimoni cal que conegui, i d'altres més específiques per als museòlegs.

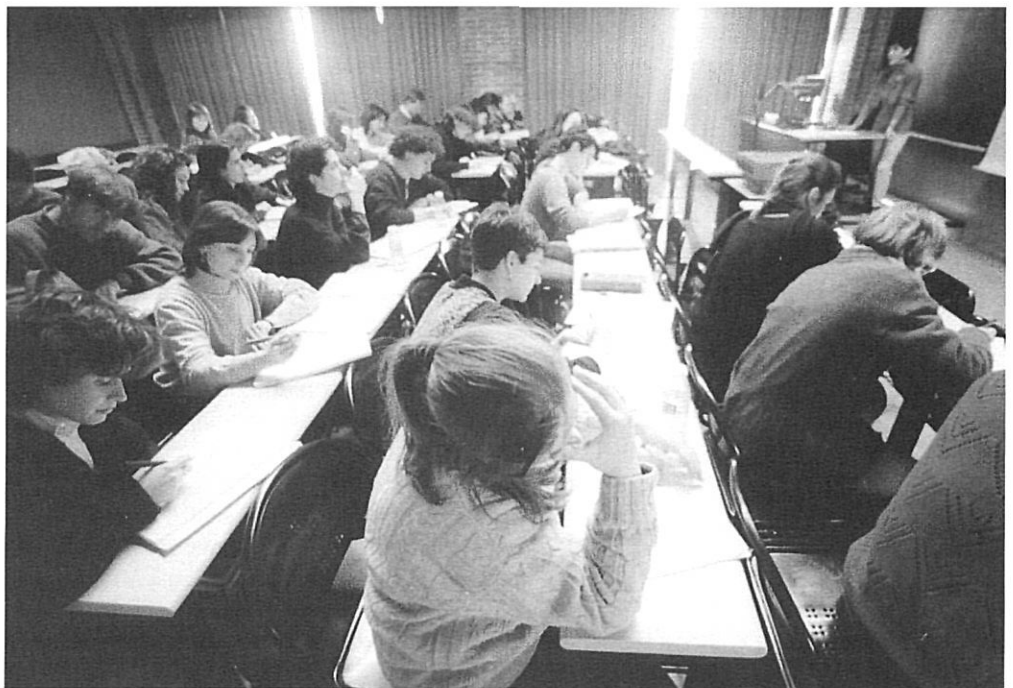
Les primeres són: legislació patrimonial, tècniques de direcció i gestió, gestió administrativa i economicofinancera, sociologia cultural, documentació i inventari, difusió: acció cultural i educativa, noves tecnologies, arquitectura d'infraestructures culturals, màrqueting cultural i conservació ambiental.

Les matèries més específiques són museologia i museografia i conservació i restauració als museus.

Si els museus són d'art caldrà afegir-hi: el mercat de l'art: peritació d'obres d'art, deontologia, galeries d'art, subhastes i antiqüariat.

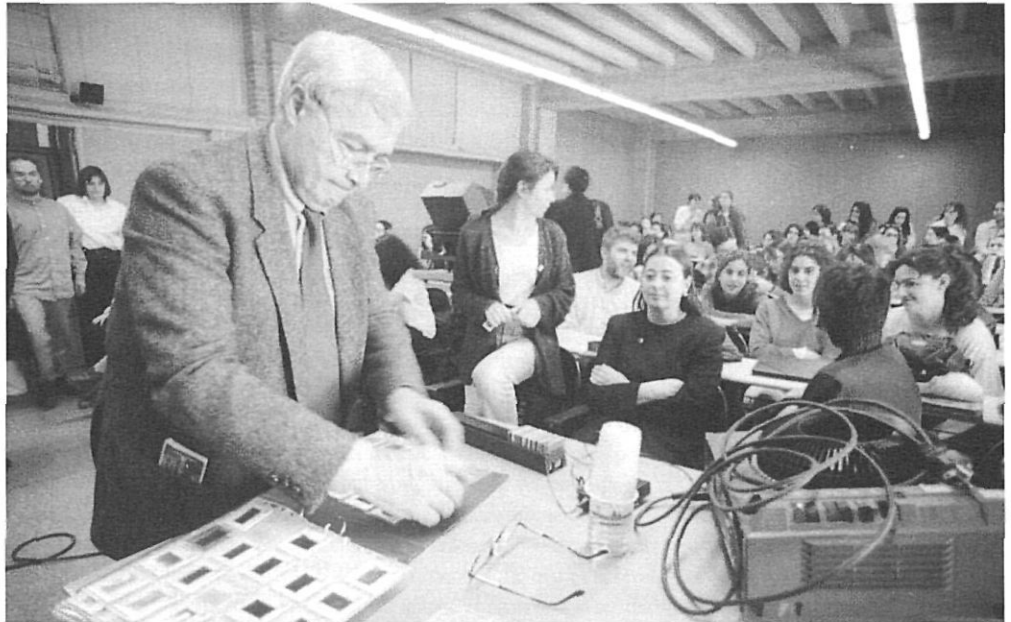
Desenvoluparem de manera indicativa les dues matèries més específiques:

–Museologia i museografia: Històries dels museus. Origen i desenvolupament de la museologia com a disciplina. Tipologia dels museus. La deontologia professional.

Postgrau de museologia,
Universitat de Girona, 1996.

Conferència de J.L. Colalucci
sobre la restauració
de la capella Sixtina,
Universitat de Girona, 1996.

Museografia: Teoria de l'exposició d'objectes. Tipus d'exposicions. Audiovisual. L'avaluació del públic. La seguretat. La musealització de monuments i conjunts arqueològics.

–Conservació i restauració als museus: Teoria i història de la restauració i la conservació. Accions: preventiva, curativa, restauradora, museològica, museogràfica i de comunicació. Instal·lacions de seguretat. Introducció a la restauració: Mètodes i tècniques d'estudis previs. Mètodes de diagnòstic. El projecte de restauració: mètodes i criteris; els diversos materials. Planificació i control del projecte de restauració.

Totes aquestes matèries i potser d'altres de continguts més concrets caldria que s'ordenessin dins del marc d'uns estudis reglats de patrimoni cultural que formessin una diplomatura estable a què poguessin accedir llicenciats en dret, ciències, humanitats, arquitectura, etc.; rebrien així una formació que els permetria donar resposta a les demandes de conservació, recerca, protecció, intervenció i difusió que el patrimoni cultural necessita.

En un país de dimensions petites com el nostre, Catalunya, cal ordenar i redefinir les col·leccions i per tant els discursos que els museus hem de desenvolupar. I això s'ha de fer en el territori i pel territori, però tenint en compte un factor fonamental: les col·leccions que constitueixen els museus. A diferència de les biblioteques, que tenen un *a priori* teòric que és el nombre d'habitants, i per tant el nombre d'ítems, llibres i audiovisuals, que estan en proporció amb la població, els museus vénen determinats per les col·leccions dels béns museables.

Podem determinar centres culturals de difusió, d'exposicions, però no museus que responguin a realitats de límits geogràfics –les comarques, per exemple– si no hi ha béns museables. Però en el cas del nostre país serà necessari que els museus, d'acord amb les col·leccions, s'especialitzin i es defineixin. I que a partir dels seus continguts s'ordenin en un pla de museus que expliqui la ciència, la tècnica, l'art, l'etnologia, la història, etc. de Catalunya, fent paral·lelisme, quan les col·leccions ho permetin, amb el panorama internacional. I aquesta planificació s'ha de fer en el territori.

La formació dels tècnics de museus és l'element fonamental, la base sobre la qual caldrà desenvolupar plantejaments com aquest. És necessària i indispensable la formació del personal, a nivell internacional i amb totes les especialitzacions possibles, per poder aconseguir un funcionament òptim dels nostres museus. Sense unes persones ben preparades, uns tècnics formats al màxim nivell, la realitat museística del país no podrà assumir el nivell que li correspon.

Eduard Carbonell és director del MNAC
i catedràtic de patrimoni i museologia de la Universitat de Girona